

PACTO SOCIAL

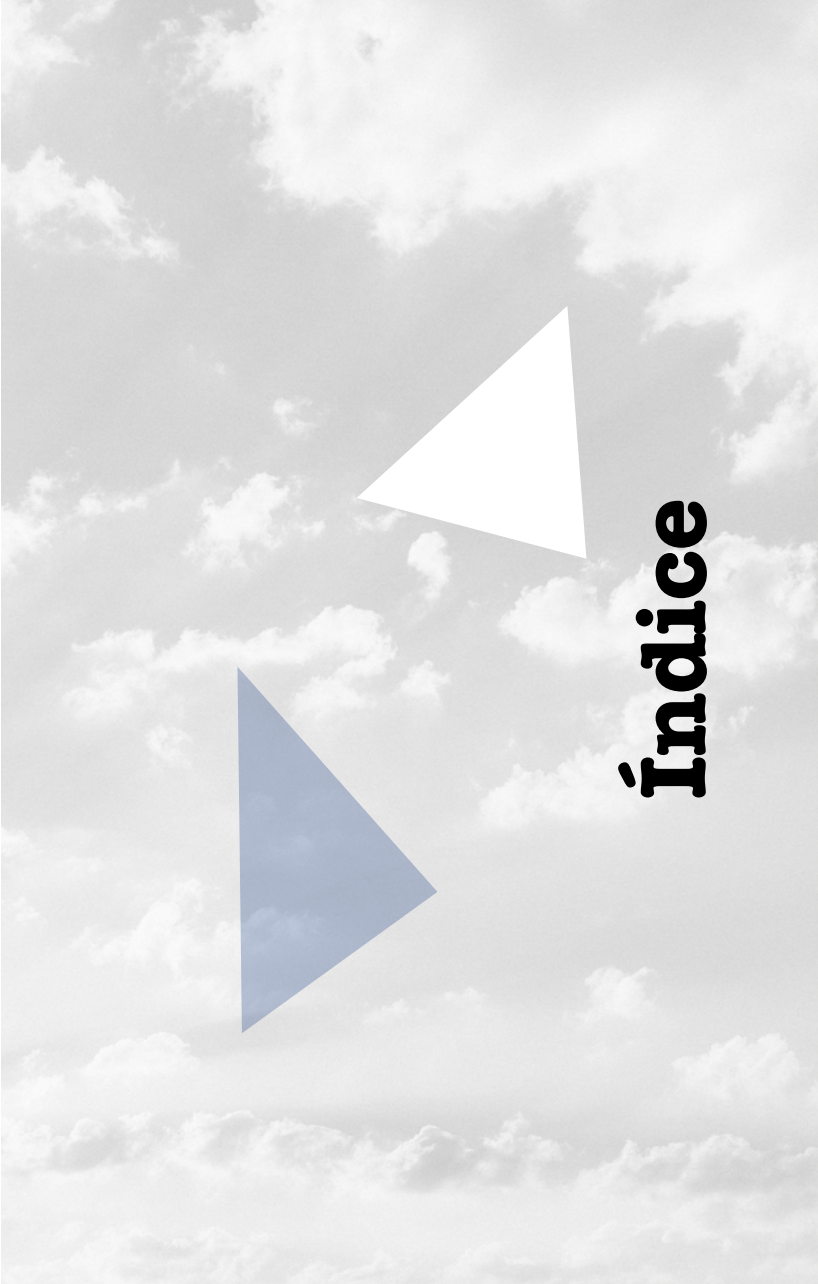
OCIO NOCTURNO

GUÍA DE ACTUACIÓN FRONTE ÁS VIOLENCIAS MACHISTAS

Ayuntamiento de A Coruña
Concello da Coruña

Índice

INTRODUCCIÓN	5
QUE SON AS VIOLENCIAS MACHISTAS? E COMO PODEMOS IDENTIFICALAS?.....	9
COMO ACTUAR DENDE O SECTOR DO OCIO NOCTURNO.....	15
FRONTE ÁS VIOLENCIAS INDIRECTAS.....	17
FRONTE ÁS VIOLENCIAS DIRECTAS.....	18
SERVIZOS PÚBLICOS E GRATUÍTOS AOS QUE PODES ACUDIR.....	25

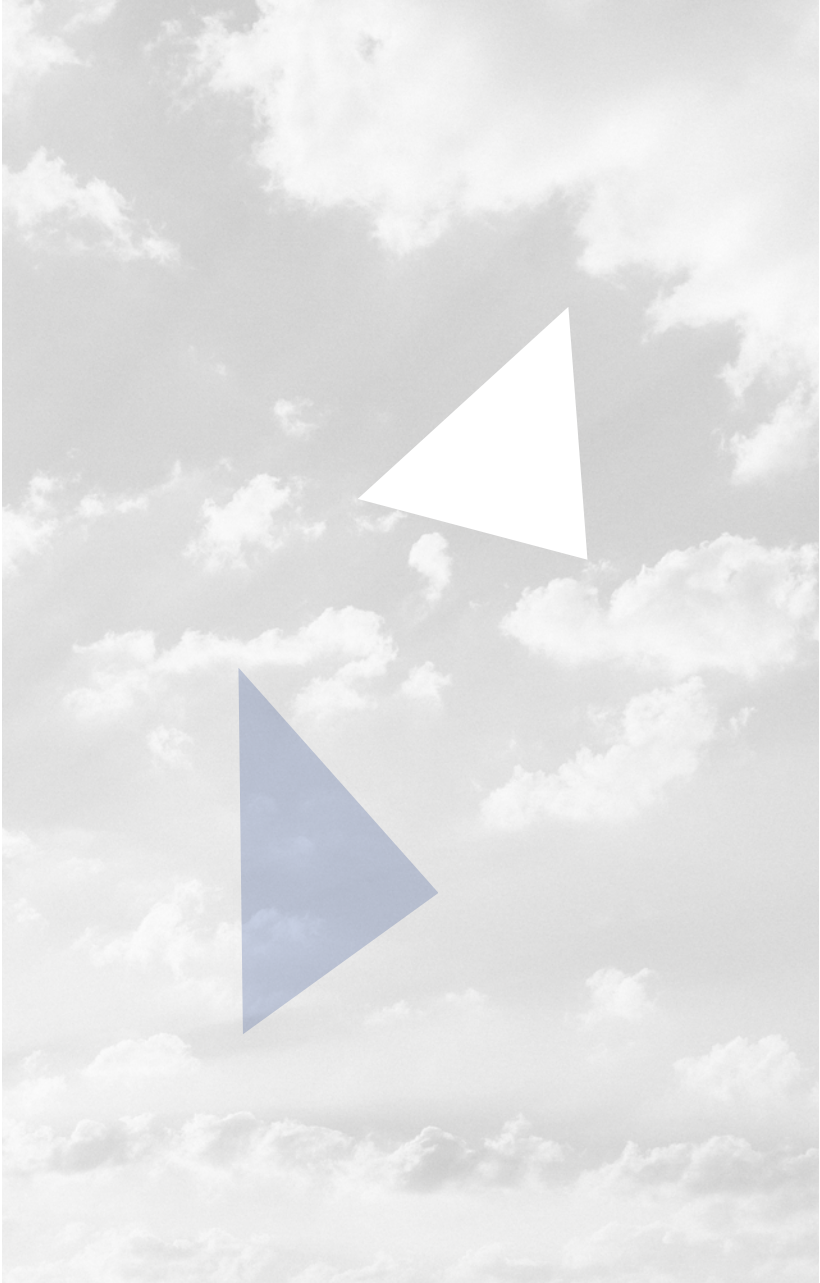

Introducción

As violencias machistas son un dos problemas máis graves e complexos da nosa sociedade.

Son unha cuestión fundamentalmente enraizada e estrutural que require da implicación de todas as persoas para a súa erradicación.

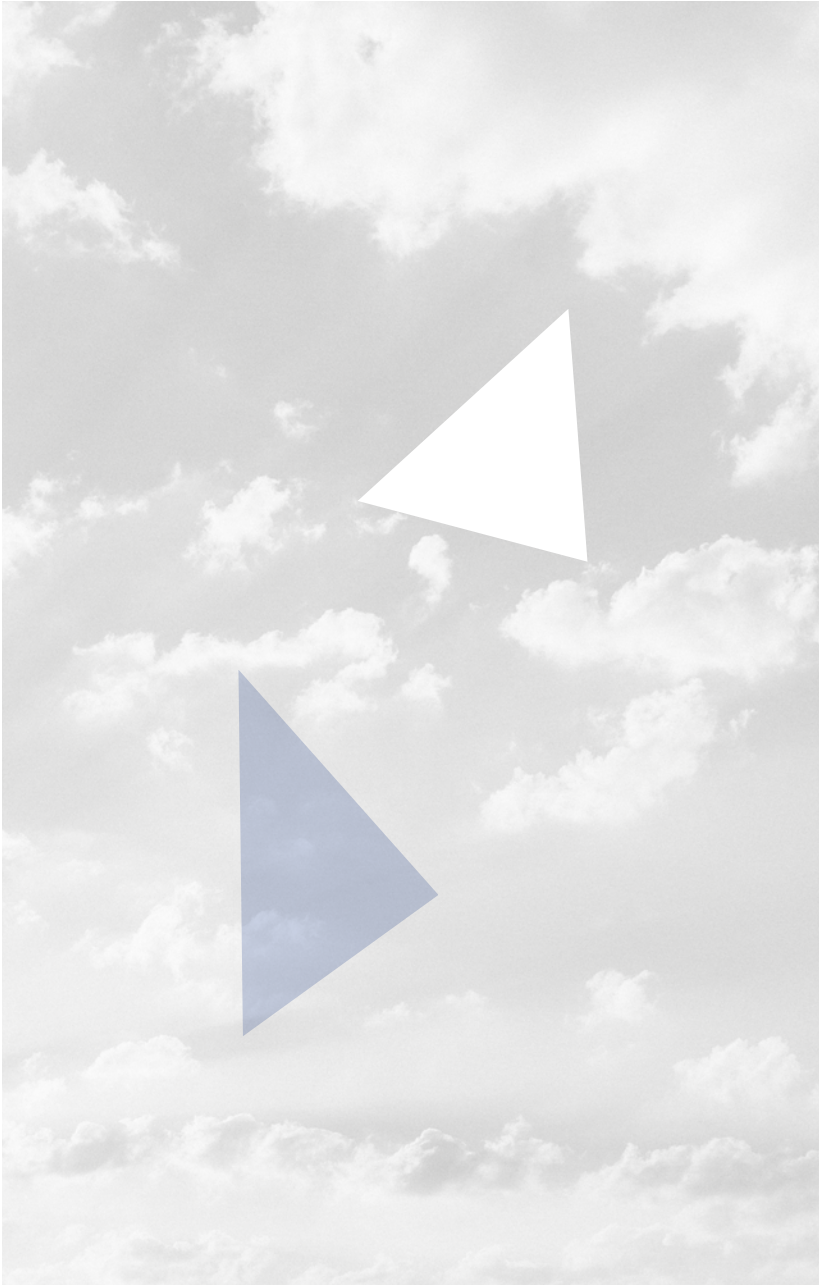

O **Concello da Coruña**, na procura dun modelo de convivencia máis igualitario e xusto, impulsa o **Pacto Social por unha Coruña Libre de Violencias Machistas**. **Trátase dun proceso participativo** a través do que traballar conxuntamente coa cidadanía nunha estratexia de intervención fronte ás violencias machistas.

As violencias machistas son un dos problemas máis graves e complexos da nosa sociedade. Son unha cuestión fondamente enraizada e estrutural que require da implicación de todas as persoas para a súa erradicación.

Non cabe dúbida de que **os locais de ocio nocturno** están amplamente incorporados á dinámica social, á nosa vida cotiá e ao noso día a día. Polo tanto, ademais de constituírse como un sector con forte peso na economía, ten gran relevancia social, pois son espazos de socialización e interacción entre as persoas. E, como reflexo da sociedade, os locais de ocio nocturno tamén poden ser escenario de comportamentos e manifestacións das violencias machistas. De aí que sexan **espazos fundamentais para a súa erradicación**.

A finalidade desta guía é proporcionar algunhas pautas e suxestións para a prevención, detección e actuación fronte ás violencias machistas dende **o sector do ocio nocturno e as persoas que o conforman**. Agardamos que sexa do voso interese e contribúa a facer dos locais da Coruña **espazos libres de violencias machistas**.

Que son as violencias machistas? E como podemos identificalas?

A Lei 11/2007, do 27 de xullo, galega para a prevención e o tratamento integral da violencia de xénero, define a **violencia de xénero** como "calquera acto violento ou agresión, baseados nunha situación de desigualdade no marco dun sistema de relacións de dominación dos homes sobre as mulleres que teña ou poida ter como consecuencia un dano físico, sexual ou psicolóxico, incluídas as ameazas de tales actos e a coacción ou privación arbitraria da liberdade, tanto se ocorren no ámbito público como na vida familiar ou privada".

POR QUE NO PACTO SOCIAL FALAMOS DE VIOLENCIAS MACHISTAS ?

Porque inclúe **todas as formas de violencia** exercidas contra as mulleres e fillas/os ou menores vítimas de violencia de xénero, así como contra todas as persoas con identidades sexuais diversas (LGTBIQA+).

Este termo ofrece unha mirada ampla sobre a diversidade de expresións da violencia machista.

Engloba, ademais da violencia de xénero, todas aquelas formas que son consecuencia do sistema patriarcal e da heteronormatividade.

As violencias machistas poden darse en forma de **violencias indirectas** e **violencias directas**.

Violencias Indirectas. Aquelas violencias 'invisibles', posto que están máis normalizadas e naturalizadas. Diferenciamos entre **estruturais** e **culturais** e/ou **simbólicas**.

VIOLENCIAS ESTRUCTURAIS

» Que son?

Dimensión na que se amosa a inxustiza e a desigualdade producida como consecuencia da propia estrutura social. Producen situacións de desvantaxe das mulleres e persoas LGTBIQA+ en aspectos como o acceso e permanencia no mercado laboral, nas condicións de traballo, así como na esfera do persoal.

» Algúns exemplos...

- **Segregación horizontal.** Concentración desigual de mulleres e homes por ámbitos temáticos e profesionais.
- **Segregación vertical.** Concentración desigual de mulleres e homes nos postos de maior prestixio, visibilidade e responsabilidade.

VIOLENCIAS CULTURAIS E/OU SIMBÓLICAS

» Que son?

Actitudes, xestos, condutas e crenzas cuxo resultado implica a subordinación das mulleres e persoas LGTBQIA+, sostendo e lexitimando ás violencias estruturais e ás directas.

» Algúns exemplos...

- Publicidade na que se utiliza o corpo das mulleres como reclamo sexual e comercial.
- Anuncios sexistas para a selección de persoal.
- A utilización de elementos decorativos que reproducen estereotipos e roles de xénero.
- Emprego de cancións que lexitiman os valores do sistema patriarcal.
- Trato máis coloquial ás mulleres que aos homes por parte das persoas traballadoras.
- Permisividade e xustificación de actitudes sexistas e LGTBfóbicas.

A CULTURA DA VIOLACIÓN

Conxunto de valores e crenzas que xustifican, normalizan e toleran a violencia.

» Perpetúase mediante...

- **O uso sexista** e misóxino da **linguaxe**.
- **A cousificación** do corpo das mulleres.
- A **“romantización” da violencia sexual**. Por exemplo nas letras dalgunhas cancións.
- **O modelo de sexualidade e “ligoteo”**. Por exemplo, a insistencia ante o rexeitamento.

» Efectos...

- **Culpa e avergoña ás vítimas** das violencias sexuais (pola súa roupa, comportamento, etc.) en lugar do agresor.
- **Invisibilización das violencias sexuais**.
- **Terror sexual**. Séguese transmitindo unha mensaxe de terror e responsabilidade nas mulleres, limitando así a súa autonomía, liberdade, etc.

Violencias Directas. Aquelas máis 'visibles' e facilmente recoñecibles. Neste contexto podemos detectar, especialmente, **violencias sexuais e violencias LGTBifóbicas.**

VIOLENCIAS SEXUAIS

» Que son?

Son calquera acto de natureza sexual non consentido e en contra da vontade da persoa sobre a que se exerce a violencia. Constitúen un atentado contra a liberdade sexual, incluíndo a imposición por medio da violencia, intimidación ou manipulación emocional para manter relacións sexuais. Poden ocorrer en calquera ámbito (na rúa, no ámbito laboral, na parella ou ex-parella, etc.). **Cales son as súas formas?** Agresión sexual, abuso sexual e acoso sexual.

VIOLENCIAS LGTBIFÓBICAS

» Que son?

Son as violencias machistas ás que están sometidas as persoas que se saen da norma imposta polo sistema sexo-xénero (binomio sexo-xénero e heteronormatividade): as persoas LGTBQA+.

» Cales son os seus fundamentos?

- ▶ **Odio.** A exclusión, a patoloxización, etc., son diversas formas nas que se expresan fobias cara as expresións trans, intersexuais ou interxénero, así como cara as opcións sexuais e afectivas lésbicas.
- ▶ **Discriminación.** Dar un trato diferente a alguén por razón dalgunha das súas condicións persoais.
- ▶ **Intolerancia.** Ten que ver coas crenzas, estereotipos e prexuízos.

Algunhas pinceladas sobre a magnitude das violencias...

1 de cada 2 mulleres maiores de 16 anos sufriu violencia nalgún momento da súa vida

Un **40,4%** sufriu acoso sexual

Un **13,7%** foi vítima de violencia sexual

Un **57,3%**

11.688.411 mulleres

1 de cada 4 de xeito reiterado
Só un **2,5%** denunciou os feitos

Fonte: Macroenquisa de Violencia contra a muller 2019, 2020

No ámbito laboral, o **83,1%** das mulleres foron receptoras de chistes sexistas.
O **67%** de contacto físico non desexado

Fonte: El acoso sexual y el acoso por razón de sexo en el ámbito laboral en España. Delegación de Gobierno e CCOO, 2021

A discapacidade e a racialización constitúen unha fonte estrutural de discriminación que incrementa a violencia

Fonte: The chilling: tendencias mundiales de la violencia en línea contra mujeres periodistas, 2021

Un **42%** das persoas **LGTBIQA+** sufriu discriminación nos últimos 12 meses

4 de cada 10 en Europa

As persoas trans e intersexuais son as máis expostas ás violencias

Os delitos contra a liberdade e a indemnidade sexual aumentaron un 11,3% en España en 2020 respecto ao 2019, rexistrándose un total de 15.338 denuncias

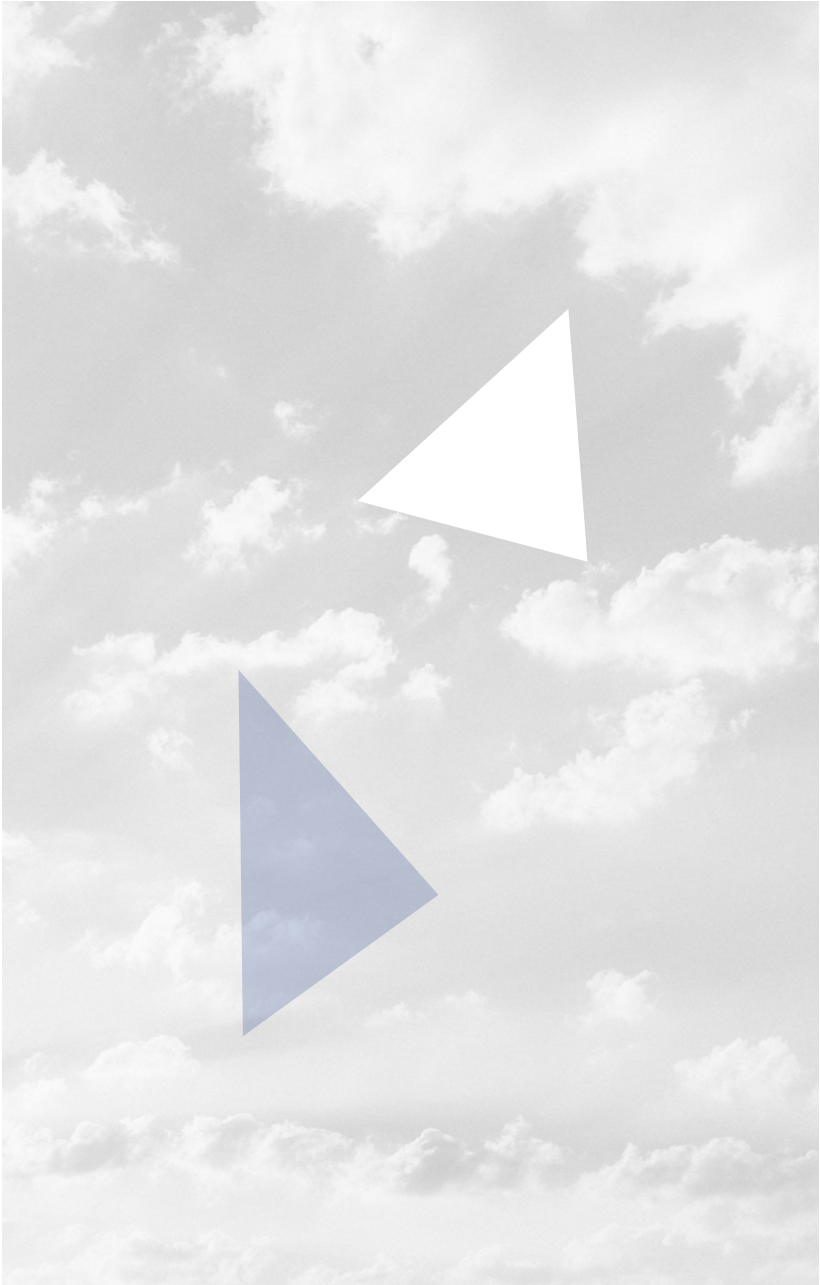
Fonte: Balance de Criminalidade do Ministerio do Interior, 2021

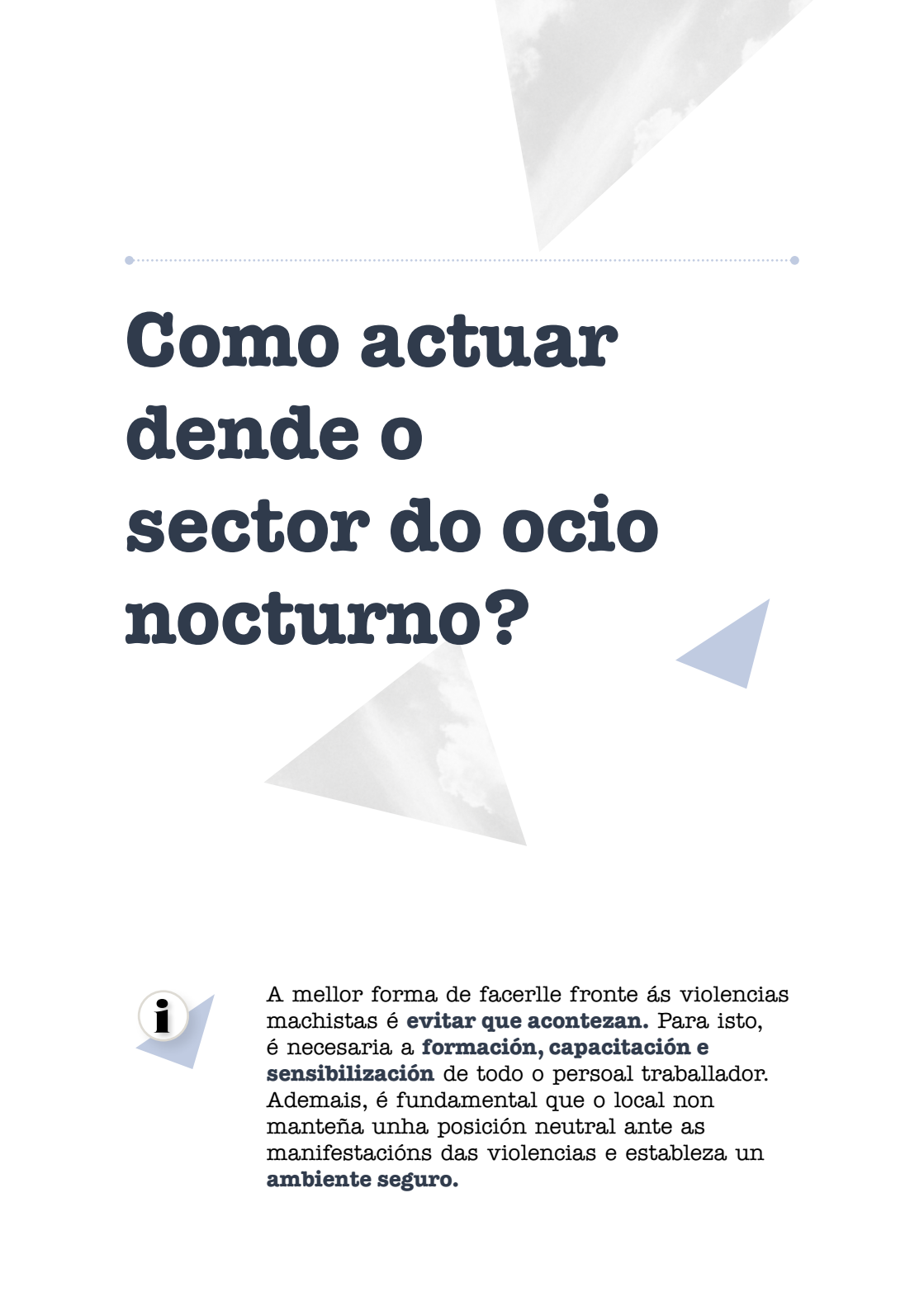
Un **63%** sentiu discriminación nos últimos 12 meses

Un **41%** sufriu acoso polo mero feito de ser **LGTBIQA+**

1 de cada 10 ataques foron denunciados

Fonte: Enquisa EU LGBTBI II 2019, 2020

A decorative background featuring a horizontal dotted line with a small blue circle at its right end. Several triangular shapes are scattered across the page: a large light grey triangle with a cloudy sky pattern in the top right, a smaller light blue triangle in the middle right, and another large light grey triangle with a cloudy sky pattern in the bottom left.

Como actuar dende o sector do ocio nocturno?

A mellor forma de facerlle fronte ás violencias machistas é **evitar que acontezan**. Para isto, é necesaria a **formación, capacitación e sensibilización** de todo o persoal traballador. Ademais, é fundamental que o local non manteña unha posición neutral ante as manifestacións das violencias e estableza un **ambiente seguro**.

1. Toma conciencia e (in)fórmate

Participa nas **accións formativas** dispoñibles no **Pacto Social** para a intervención fronte ás violencias machistas no sector do ocio nocturno.

2. Posiciónate

Manifesta o compromiso do local na loita contra as violencias machistas. Podes, por exemplo:

- ▶ Colaborar difundindo campañas nos días sinalados no propio local e/ou a través das redes sociais e plataformas dixitais (8 de marzo, 28 de xuño, 25 de novembro, etc.)
- ▶ Deixar constancia no dereito de admisión do local que se poderá expulsar ou prohibir a entrada a quen se comporte de forma non apropiada (revisa a Lei 10/2017, do 27 de decembro, de espectáculos públicos e actividades recreativas de Galicia).

3. Actúa

A continuación, recóllense algunhas **IDEAS PRÁCTICAS E SUXESTIÓNS** para previr, detectar, actuar e, polo tanto, contribuír a erradicar as violencias machistas.

» **Fronte ás violencias INDIRECTAS...**

A miúdo, nos espazos e locais de ocio nocturno...

- **Obsérvase unha segregación de actividades por xénero**, é dicir, predominan traballos considerados “para mulleres” e traballos “para homes” que reforzan os estereotipos de xénero (esta práctica, moi estendida na nosa sociedade, é a base das desigualdades e as violencias).

COMO MUDAR ISO?

- **Promovendo a paridade nos procesos** de contratación relacionados coas actividades e servizos do local, así como no acceso a cargos de responsabilidade.
- **Promovendo a diversidade sexual e de xénero das persoas profesionais** que se programan nas actividades musicais, recreativas e artísticas do local.

-
- **Utilízanse imaxes de corpos de mulleres estereotipados e hipersexualizados como parte do produto de reclamo**, por exemplo na cartelería. En consecuencia créase un imaxinario que alimenta a idea de que as mulleres son obxectos (o que se coñece como cousificación), e isto contribúe a naturalizar a violencia que se exerce.

COMO MUDAR ISO?

- **Non promovendo a sexualización** das mulleres na publicidade promocional do noso local, nin a sexualización das traballadoras.
- **Non realizando un trato diferencial** entre mulleres e homes en canto ao prezo da entrada, das bebidas ou de calquera outro servizo do local.
- **Evitando normativas diferenciadas** nos códigos de vestimenta para homes e mulleres.

» Fronte ás violencias DIRECTAS...

Os locais do sector do ocio nocturno teñen unha gran relevancia social e unha importante presenza na vida diaria das persoas como espazos de socialización. Para que estes espazos vencellados aos contextos de ocio non favorezan un ambiente permisivo e propicio para que se produzan comportamentos e condutas que constitúen violencias machistas, a continuación recóllense **algúhas pautas de actuación**.

1. IDENTIFICA

Vexamos algúns exemplos de comportamentos e condutas que poden ser exercidos sobre unha muller e/ou persoa LGBTIQ+.

» Violencias LGBTIfóbicas

- Burlas e humillacións por razón de orientación sexual, identidade ou expresión de xénero.
- Acoso verbal e intimidación (insultos e uso dunha linguaxe ameazante ou abusiva).
- Menosprezo e negación da identidade da persoa.
- Coaccións.
- Agresións físicas.
- Abuso e agresións sexuais.
- Etc.

» Violencias sexuais

– Acoso sexual

Actos e comportamentos de natureza sexual, de carácter verbal, non verbal, ou físicos, que violenten a quen os sofre, e que atenten contra a súa dignidade; así como aqueles que provocan na persoa que os sofre unha situación intimidatoria, hostil, degradante, humillante ou ofensiva.

Por exemplo:

- Miradas lascivas e incómodas.
- Tocamentos (puntuais ou continuos) non desexados e sen consentimento.
- Comentarios, xestos ou sons obscenos sobre o corpo da muller.
- Acantonamento con fins sexuais (limitación do movemento con finalidade sexual).

– **Agresión sexual**

Consiste na realización de calquera acto de natureza sexual **sen consentimento**, valéndose do **emprego da violencia ou intimidación** para conseguir a relación sexual. Pode ser con ou sen penetración. A violación é unha agresión sexual.

– **Abuso sexual**

Ao igual que a agresión, consiste na realización de calquera acto de natureza sexual **sen consentimento**, pero **sen violencia ou intimidación**. Abúsase do poder ou da confianza que se ten sobre a outra persoa.

▶ **Por exemplo:**

- Abusos realizados a menores ou a persoas en situación de risco ou discapacidade (ou calquera persoa que non ten a capacidade suficiente para decidir libremente ou comprender que o acto sexual en cuestión é inapropiado);
  - Aproveitarse de que a persoa está en estado de embriaguez, durmida ou mareada para realizar tocamientos con connotación sexual (caricias, sobar etc.) ou manter relacións (penetración vaxinal, anal ou oral, penetración con obxectos etc.);
  - Abusos cometidos mediante submisión química (fármacos, drogas ou outras substancias inhibidoras da vontade).
-

2. TOMA MEDIDAS

Cando percibas unha situación de **ALERTA** que pode requirir da túa actuación:

- ▶ **Aínda que a situación non sexa totalmente explícita**, pero valoras que é importante actuar como medida preventiva:
  - ▶ Podemos dirixirnos **cara a persoa sobre a que se exerce a violencia** e interromper a situación con calquera escusa. Por exemplo: “Está todo ben?”
  - ▶ **Mantemos o contacto visual coa persoa**, e na medida do posible, continuamos pendentes da situación. Isto facilitará que identifique rapidamente a quen acudir en caso de que o precise.
- ▶ **Se a situación é explícita** (observas por exemplo, insultos, humillacións, etc.) **podemos dirixirnos á persoa sobre a que se exerce a violencia**, identificándonos como persoal do local, e preguntarlle se a situación lle incomoda ou se a podemos axudar.

Se **REXETA** o teu apoio...

- > **Informámola** de que o noso achegamento forma parte do “procedemento” do local ante ese tipo de comportamentos e condutas, e se precisa algo, estamos á súa disposición.
- > **Retirámonos**, pero seguimos observando a situación e mantendo o contacto visual por se cambia de opinión ou por se a violencia incrementa a súa intensidade, sendo nestes casos necesario tomar outras medidas.

[É importante que teñas en consideración os feitos, o tipo de violencia, e a **capacidade de xestión da situación da persoa sobre a que se exerce a violencia**].

Se ACEPTA o teu apoio...**> Actuación coa persoa que exerce a violencia:**

- **Pedímoslle que cese na súa conducta.** Para isto, podemos iniciar unha conversación. Se é posible e a persoa é receptiva, intenta explicarlle que ese tipo de comportamento e/ou actitude é unha violencia machista.
- **Retirámonos e seguimos observando.** Pola túa propia protección, da persoa exposta á violencia e da clientela do local, **faino de maneira segura e evitando o conflito.**
- **Se non cesa no seu comportamento:**
  - Segundo a situación, podes por exemplo: non servirle máis consumicións, indicarlle que se temos que volver chamarlle a atención expulsaráselle do local, pedirlle que o abandone, evitar que volva durante a noite; etc.
  - Se a súa reacción xera tensión, podemos informar a persoa responsable (ou ao persoal de seguridade do local) para que se faga cargo da situación e expulsala inmediatamente do local. Pero isto sempre sen poñer en risco a súa seguridade e integridade, a nosa e a do resto da clientela.
  - **Se a situación entraña un risco,** debemos chamar ao **091** ou ao **092 para solicitar a presenza policial** e esperar a que cheguen.

> Actuación coa persoa que enfrenta a violencia:

- **Apóiaa e acompañaa.** Se está intranquila ou nerviosa, ou segundo valores os feitos, ofrécelle outro espazo no que poida sentirse máis cómoda e afastada da persoa que exerce a violencia.
- **Pregúntalle se quere chamar a alguén da súa confianza.**

[No caso de que queira emprender algunha acción ou medida, ofrécelle información dos servizos de asesoramento e asistencia especializados. Por exemplo, chamar ao 016 ou concertar unha cita no CIM (*).]

(*) Ao final da guía recóllense os diferentes servizos públicos e gratuitos aos que se pode acudir.

Cando percibas a necesidade dunha actuación de **EMERXENCIA**:

▶ **Evita o risco.**

- ▶ Se detectas calquera situación que entrañe algún tipo de risco para a persoa sobre a que se exerce a violencia, para ti, ou para o resto de persoas que están no local, a prioridade é actuar canto antes e garantir a seguridade. Podes contactar co **091** ou **092 (servizos policiais)** ou se é necesario, chamar ao **112 (urxencias)**.

▶ **Atende o antes posible á persoa sobre a que se exerce a violencia.**

- ▶ **Procura transmitirle tranquilidade e seguridade.** Ofrécelle un espazo no que poida sentirse máis cómoda e segura.
- ▶ Sempre que sexa posible, avisa a algún compañeiro ou compañeira para que te apoie e **non deixala soa**.
- ▶ **Interésate polo seu benestar e necesidades.** Pregúntalle se precisa de asistencia médica de urxencia ou a presenza dos servizos policiais. Coméntalle que **pode denunciar os feitos** (incidindo na súa importancia). Sen prexuízo disto, contactar con estes servizos non implica a formulación dunha denuncia, senón que reciba protección e unha atención profesional e especializada.
- ▶ Se quere que non se avise os servizos especializados (servizo médico e/ ou aos servizos policiais) porque prefire acudir directamente, ou cando decida marchar, é importante **asegurarse que o faga en condicións de seguridade**, procurando que sexa acompañada de alguén da súa confianza (podemos axudala a contar con alguén ou chamar un taxi).
- ▶ **Respecta a súas decisións.** É importante que teñas en conta a súa capacidade de xestión, os seus desexos e a súas decisións, aínda que non esteas de acordo.

Con todo, a violencia de xénero e outras violencias machistas **aféctannos como sociedade**, polo que...

▶ **Se o acontecido está relacionado coa violencia de xénero no ámbito da parella ou ex-parella**, as persoas ou institucións que teñan coñecemento dos mesmos poden denuncialos. Polo tanto, **podemos poñelos en coñecemento dos servizos policiais** (a policía e a Fiscalía encargaranse de investigar e valorar os feitos).

▶ **Se a violencia exercida cara unha muller é de tipo sexual?** Cando a violencia exercida cara unha muller é de tipo sexual, se presenciamos ou temos coñecemento dos feitos, podemos informar aos servizos policiais. Se ben, interpoñer unha denuncia é decisión da vítima. Así, **o noso papel nestes casos é apoiala**.

▶▶ **Se os feitos acaban de acontecer**, é importante que lle recomendes que non coma, non se lave, non beba, non mude a roupa, etc., para evitar que desaparezan probas biolóxicas. De acudir ao servizo médico faranlle un parte de lesións que lle servirá como proba.

▶▶ **Se non quere actuar no momento**, é importante que a respectes e non a xulgues. Móstralle o teu apoio e acompañaa. Podes propoñerlle buscar asesoramento conxuntamente, por exemplo, chamando ao 016 ou ao CIM.

▶ **E cando se trata de violencias LGTBfóbicas?** Se presenciamos ou temos coñecemento dalgunha violencia LGTBfóbica **tamén podemos informar aos servizos policiais**.

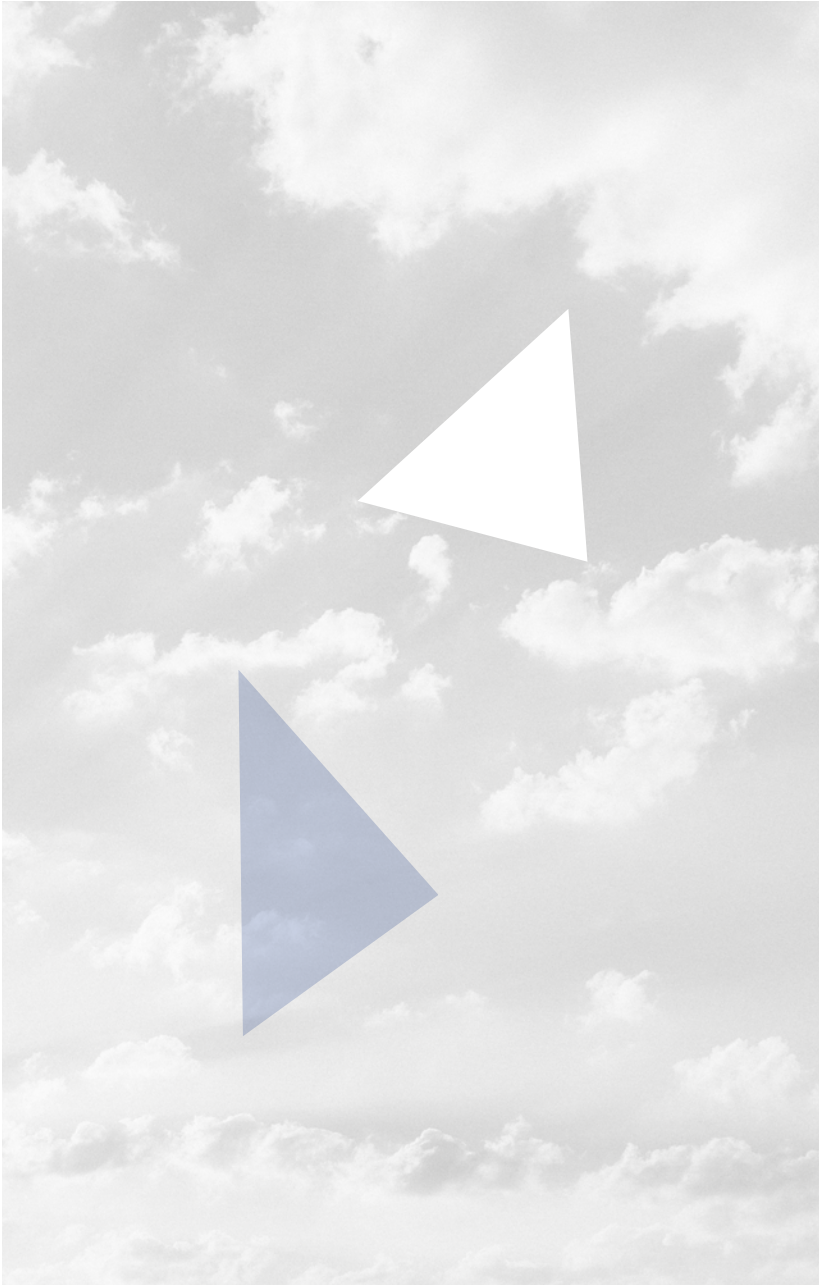
[3. REXÍSTRAO]

Para previr estas situacións e mellorar as futuras actuacións, pode ser de utilidade:

Rexistrar os incidentes
preservando o anonimato

Comunicar o acontecido

Debater sobre a actuación e detectar aspectos de mellora

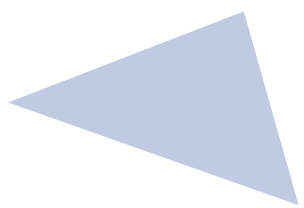

Servizos públicos e gratuítos aos que acudir

EMERXENCIA E URXENCIA

Emerxencias	112
Policía Nacional UFAM (Unidade de Atención á Familia e Muller)	091
Policía Local	092
Urxencias Sanitarias	061
PAC (Punto de Atención Continuada)	981 170 359
Teléfono contra a trata con fins de explotación sexual	900 105 090
AlertCops (App da Policía e Garda Civil)	https://alertcops.ses.mir.es/mialertcops

INFORMACIÓN E ASESORAMENTO

GIM do Concello da Coruña (Centro de Información ás Mulleres)	981 184 356
Oficina de Atención á Vítima e á Cidadanía (Xulgado)	981 185 258
Teléfono da Muller en Galicia	900 400 273
Teléfono de atención a todas as formas de violencia contra as mulleres	☎ 016 – ☎ 600 000 016 ✉ 016-online@igualdad.gob.es SVisual: http://www.svisual.org Telesor: https://www.telesor.es
Asesoramento xurídico online, EscApp e AgresiónOFF	http://igualdade.xunta.gal
Bildtec (Servizo de videointerpretación para persoas xordas da Xunta de Galicia)	https://www.xunta.gal/servizo-de-videointerpretacion-para-persoas-xordas

senviolenciasmachistas@coruna.gal

Ayuntamiento de A Coruña
Concello da Coruña